

Unkarin nykypäivästä menneisyyden valossa

Nyysösen, Heino: *Tasavallan loppu? Unkarin demokratian romahdus*. Atena: Jyväskylä, 2017, 318 s. ISBN: 978-952-300-312-5.

Unkari on viime vuosien aikana yhdessä Puolan kanssa niittänyt EU:ssa kyseenalaista kunniaa autoritaarisen kehityksensä johdosta. Unkarin nykyhallitus ja EU ovat napit vastakkain niin pakolaispolitiikan kuin talouspolitiikankin kohdalla, minkä lisäksi Unkarin sisäpoliittinen kehitys on saanut hälytyskellot soimaan muualla Euroopassa. Unkarin on katsottu polkevan EU:n perusarvoihin kuuluvia ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta, mistä syystä maan demokratian on arvioitu taantuvan.

Heino Nyysösen tuore kirja tarttuu Unkarin nykyiseen poliittiseen tilanteeseen pyrkien samalla valottamaan lukijalle tämän kehityksen taustalla vaikuttavia historiallisia tekijöitä ja kehityskulkuja. Kirja jakautuu neljään päälukuun, joista ensimmäinen käsittelee Unkarin nykytilannetta erityisesti demokratiateorioiden näkökulmasta. Toisessa pääluvussa Nyysösen siirtyy tarkastelemaan historian ja muistin, laajemmin sanottuna historiapolitiikan, merkitystä tapaus Unkarin ymmärtämiseksi. Kolmas pääluku käsittelee Unkarin asemaa erityisesti Euroopan unionissa, mutta myös laajemmin maailmanpolitiikassa. Neljännessä pääluvussa Nyysösen siirtyy tarkastelemaan Unkarin talouskehitystä ja sen heijastumista poliittiseen kehitykseen. Kirjan päättää viides, Unkarin mediakentän ja mediapolitiikan muutosta tarkasteleva luku.

Kirjan nimessä oleva kysymys ”Tasavallan loppu?” on tietenkin raflaava, etenkin kun sitä täydentää pikemminkin toteava alaotsikko ”Unkarin demokratian romahdus”. Nyysösen käsittelee Unkarin demokratian tilaa varsin perinteisessä valtio-opillisessa viitekehityksessä, joka tietenkin tarjoaa tämän tyypiselle tarkastelulle hyvän teoreettisen selkänojan. Teoriaosuus jää kuitenkin varsin ohueksi ja Nyysösen lähtee purkamaan demokratian tilaa pikemminkin induktiivisesti kuin deduktiivisesti käsittelemällä demokratian alamäkeä Unkarissa ensisijaisesti aikaistoimijoiden tekstien ja puheiden kautta. Vaikka Nyysösen tarkastelu avaa monia kiinnostavia kurkistusikkunoita Unkarin poliittiseen todellisuuteen, vahvempi kiinnittyminen Euroopan entisten sosialistimaiden poliittista muutosta

käsittelevään tutkimukseen olisi vahvistanut Nyysösen argumenttia ja auttanut näkemään juuri Unkarille leimalliset kehityskulut vielä paremmin esiin kirkastettuina.

Heino Nyysösen aiempi tutkimustoiminta on kiinnittynyt vahvasti menneisyyden työstämisen ja historiapolitiikan tutkimusparadigmoihin. Kirjan edetessä Nyysösen argumentaatio kiinnittyy ja kiertyy yhä vahvemmin juuri menneisyyden ja nykyisyyden välisen jännitteen ympärille. Muistin politiikalla on tänään varsin vahva ja vakiintunut asema osana politiikan tutkimuksen kenttää. Erityisen runsaasti aihetta on tutkittu niin kutsuttujen järjestelmämuutosmaiden kontekstissa, joihin myös Unkari lukeutuu. Nyysösen tuotantoa tunteva lukija löytää nyt käsillä olevasta teoksesta yhteyksiä aina kirjoittajan Unkarin 1956 kansannousun historiapolitiikkaa käsittelevään väitöskirjaan saakka. Toki nyt käsillä oleva kirja laajentaa tätä näkökulmaa kattamaan monipuolisemmin historian käyttöä unkarilaisessa politiikassa.

Historiapolitiikka on myös tämän kirjan valossa se alue, jossa Nyysösen asiantuntemus tulee vahvimmin esille. Historiaa ja muistia käsittelevä luku valottaa hyvin moniulotteisesti unkarilaisten menneisyyskeskustelujen särmikkyyttä ja historian kasvavaa merkitystä kansallismielisyyden vahvistamiseksi. Harmillista kyllä, taloutta, Eurooppaa ja mediaa käsittelevät luvut jäävät argumenteiltaan varsin vaatimattomiksi. Erityisen harmillisena pidän Euroopan unionia käsittelevän osion ohuutta – ei vain siksi, että yksi kirjan alussa mainituista tavoitteista on kertoa kattavasti myös Euroopan tilasta, vaan myös siksi, että juuri skisma EU:n kanssa on tuonut Unkarin myös suomalaisten tietoisuuteen.

Nyysösen teoksessa Unkarin menneisyys ja nykyisyys kiinnittävät ihmisiin, paikkoihin ja tapahtumiin. Unkarin rikas historia vyöryy teoksen sivuilta ja kertoo lukijalle maasta, jolla on takanaan loistava menneisyys, mutta edessään ehkä vähemmän loistava tulevaisuus. Ainakin, jos nykymeno jatkuu.

Vaikka teokseen sisältyvien yksityiskohtien suuri määrä avaakin lukijalle paljon uusia näkökulmia, niiden kääntöpuolena on lukijaa vaivaava ristiriita teoksen otsikossa ja esipuheessa annettu lupaus ja teoksen päälukujen sisällön ja niissä käytetyn argumentaation välillä. Itseäni

häiritsi erityisesti Unkarin demokratian romahduksen jääminen pitkälti teoksen otsikkoon. Toki Nyyssönen demokratian rappion etenemistä moniulotteisesti kuvailee, mutta valtio-opilliseksi tarkasteluksi positioidulta teokselta olisin kaivannut systemaattisempaa demokratiateoreettisesti ankkuroitua ja kehystettyä tarkastelua, jonka kautta – näin itse uskon – Nyyssönen olisi vielä paremmin kyennyt reflektoimaan Unkarin demokratiakehitystä ja kirkastamaan esiin tämän kehityksen kannalta olennaisia piirteitä. Tavaltaan Unkarissa on käynnissä 1990-luvun alussa käynnistyneen järjestelmämuutoksen reversio, mistä näkökulmasta kehityksen peilaaminen laajaan järjestelmämuutoskirjallisuuteen olisi voinut syventää analyysia.

Toinen lukijaa hieman vaivaamaan jäävä seikka on teoksesta puuttuva loppukeskustelu. Toki on makuasia haluaako tekijä lopuksi koota yhteen keskeiset argumenttinsa vai jättääkö hän johtopäätösten tekemisen lukijan vastuulle. Nyyssösen aihe on kuitenkin niin iso, että lukija jää kaipaamaan jonkinlaista kokoavaa päätäntölukua, jossa Nyyssönen olisi tuonut yhteen mielestään keskeiset tekijät ja kehityskulut, joiden perusteella Unkarin demokratian voidaan esittää olevan romahtamassa, ellei jopa jo romahtaneen. Tätä vaatimusta voi pitää

myös siksi perusteltuna, ettei teoksen päälukujen lopussa juurikaan koota yhteen luvun keskeisiä argumentteja. Erillinen päätäntöluku olisi myös voinut valottaa hieman nykyistä paremmin sitä, missä määrin Unkarin kehitys on *sui generis* eli selittyy yksinomaan Unkarin omista lähtökohdista, ja missä määrin kyse on yleisemmin havaittavissa olevien poliittisten kehitystrendien unkarilaisesta ilmentymästä.

Heino Nyyssönen on kirjoittanut ajankohtaisen esityksen Unkarin viime vuosien poliittisesta kehityksestä. Ajankohtaisiin aiheisiin tarttuminen ei ole tutkijalle täysin riskitön projekti, mutta mielestäni Heino Nyyssösen ratkaisu tarkastella nykyisyyttä sellaisten menneisyyden kehityskulkujen valossa, joiden vaikutukset ulottuvat tähän päivään, on varsin onnistunut. Ehkä aiheen ajankohtaisuus vaikutti myös viimeistelyaikatauluun, koska teoksesta jää paikoitellen hieman kiireessä tehdyn maku – etenkin mitä tulee teorian ja empirian vuoropuheluun. Kaikkiaan Heino Nyyssönen on kirjoittanut sujuvan ja monisärmäisen kokonaisuuden, jota voi suositella kaikille Unkarin nykypolitiikasta kiinnostuneille.

Kimmo Elo

Euroopan eurooppalaiset toiset

***Europe faces Europe: Narratives from its Eastern Half.* Johan Fornäs (toim.). Bristol, UK/Chicago, USA: Intellect, 2017. 252 s. ISBN: 978-1-78320-751-0.**

Euroopan identiteetin keskeisin institutionaalispoliittinen muoto, Euroopan unioni, rakentui toisen maailmansodan raunioille länsieurooppalaisena rauhanprojektina. Sitä seuranneina kylmän sodan vuosikymmeninä se profiloitui vapaan ja demokraattisen vaurauden valtiollisena yhteistyömuotona. Neuvostoliiton romahdus ja poliittisen idän katoaminen ei tarkoittanut ainoastaan nykymuotoisen EU:n alkusoittoa syvemmälle integraatiolle ja laajenemiselle. Euroopan identiteetin ja sen vetovoimaisuuden näkökulmasta 1990-luvun alku tarkoitti myös tilannetta, jossa EU:lla ja länsieurooppalaisuudella oli edessä tie, jossa sen identiteettinen itsestäänselvyys tuli lunastaa jollain tavoin.

Keskustelu Euroopan ideasta ja sen puuttumisesta on osoitus siitä, että ”Euroopan aatteen”

lunastamiseen on kohdistunut epärealistisia, joskin yhtä kaikki, jatkuvia odotuksia. Entisessä itäblokissa virinnyt liberaalin eurooppalaisuuden kritiikki on yksi osoitus siitä, että kommunismin ikeestä vapautuminen ei ole tarjonnut enää poliittisesti vakaata kehystä eurooppalaiselle identiteetille. ”EU:n laajeneminen ja integraatio on keskittynyt entiseen Itä-Eurooppaan, mutta hyvin vähän on kiinnitetty huomiota Itä-Euroopan positioista tuotettuihin näkemyksiin eurooppalaisesta identifikaatiosta.” Tähän oivalliseen ja keskeiseen huomioon keskittyy Johan Fornäsin toimittama *Europe faces Europe: Narratives from its Eastern Half*, joka tarkastelee seitsemän luvun voimin itäeurooppalaisia narratiiveja Euroopan identiteetistä ja eurooppalaisuuden sisällöstä mitä erilaisimpien aineistojen valossa. Valittu itäeurooppalainen näkökulma Euroopan narratiiveihin on EU-Euroopan ajankohtaisuuden ydintä, mutta myös Euroopan keskeisintä historiaa ja todennäköisintä tulevaisuutta.